

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA W SZCZECINIE

LSZ.410.15.5.2024

Pan
kontradm.SG Andrzej Prokopski
Komendant
Morskiego Oddziału
Straży Granicznej
w Gdańsku
ul. Oliwska 35
80 – 563 Gdańsk

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/033 Funkcjonowanie systemu łączności w służbach podległych MSWiA

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Morski Oddział Straży Granicznej w Gdańsku ¹ , 80 – 563 Gdańsk, ul. Oliwska 35.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Kontradm. SG Andrzej Prokopski, Komendant MOSG ² , od dnia 14 maja 2018 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Funkcjonowanie systemu łączności radiowej w odniesieniu do wyzwań i zagrożeń współczesnego świata. 2. Komunikacja z innymi służbami – interoperacyjność systemu łączności radiowej.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2022 r. do 31 października 2024 r. z wykorzystaniem dowodów wytworzonych przed i po tym okresie, związanych z przedmiotem tej kontroli.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie
Kontrolerzy	1. Krzysztof Zawadzki, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/174/ 2024 z 15 października 2024 r. 2. Jarosław Tarasewicz, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/172/2024 z 8 października 2024 r.

(akta kontroli str. 1-2)

¹ Dalej: MOSG, Komenda, Straż Graniczna albo SG.

² Dalej: Komendant.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Komendant zapewnił odpowiednie wsparcie techniczne umożliwiające utrzymanie sprawnego systemu łączności w Komendzie MOSG i podległych jednostkach. Podstawowym systemem łączności był cyfrowy system łączności radiowej VHF SG DMR⁵ zapewniający kierowanie i dowodzenie oraz współdziałanie i alarmowanie w jednostkach organizacyjnych MOSG. Wykorzystywał on radiotelefony stacjonarne (bazowe), przewoźne, nasobne oraz stacje retransmisyjne marki Hytera z możliwością szyfrowania w oparciu o wokoder cyfrowy AMBE++ oraz protokół cyfrowy zgodny z ETSITS102 361. Ponadto, sporadycznie do kontaktu z jednostkami pływającymi wykonującymi zadania na obszarach poza zasięgiem łączności UKF oraz łączności radiowej stosowanej w ruchomej służbie morskiej (RSM) wykorzystywano system łączności radiowej VHF analogowej, a także satelitarnej. Środki łączności, będące na wyposażeniu MOSG, były technicznie zabezpieczone przed dostępem osób nieuprawnionych, a funkcjonariusze byli odpowiednio przygotowani do ich używania. System łączności spełniał wymagania dotyczące standardów technicznych i użytkowych oraz był zabezpieczony przed utratą zasilania. Poniesione przez MOSG wydatki w łącznej kwocie 42,3 tys. zł przeznaczono m.in. na zakup sprzętu i modernizację systemu łączności oraz jego bieżące utrzymanie. Źródłem ich sfinansowania były środki budżetu państwa.

Użytkowany przez MOSG system łączności ETSI DMR umożliwiał, po uprzednim ustaleniu zamiaru korzystania z kanału B112, współdziałanie w sytuacji kryzysowej z systemami innych służb oraz innych podmiotów zewnętrznych. Była to jednak łączność obciążona wszystkimi wadami łączności analogowej, w szczególności łatwa do przechwycenia przez osoby niepowołane. Systemy łączności poszczególnych formacji nie były ze sobą zintegrowane i umożliwiały współpracę, po wcześniejszej wymianie tzw. łączników radiowych⁶ w ramach służb, z którymi prowadzono łączność. W przypadku prowadzenia wspólnych ćwiczeń z jednostkami podległymi Ministerstwu Obrony Narodowej⁷ istniała konieczność używania dodatkowego radiotelefonu obsługiwanego przez łącznika. MOSG zidentyfikował pilną potrzebę operacyjną zaimplementowania kompatybilnych systemów łączności pomiędzy Siłami Zbrojnymi a jednostkami MOSG.

W porozumieniach obowiązujących pomiędzy MOSG i innymi służbami podległymi Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Administracji⁸ nie ujęto zasad współdziałania w zakresie wykorzystanego sprzętu, ze względu na posiadanie przez poszczególne służby różnych systemów transmisyjnych i brak jego kompatybilności.

W Wydziale Łączności i Informatyki MOSG, odpowiedzialnym za funkcjonowanie systemów łączności, wystąpiły braki kadrowe polegające na nieobsadzeniu 34,5% etatów, co wynikało z trudności pozyskania osób ze specjalistycznym wykształceniem związanym z radiokomunikacją.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli (dalej też: NIK lub Izba) formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Digital Mobile Radio – standard cyfrowej radiokomunikacji mobilnej opracowany przez ETSI (European Telecommunications Standards Institute).

⁶ Tj. przedstawicieli poszczególnych jednostek.

⁷ Dalej: MON.

⁸ Dalej: MSWiA.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Funkcjonowanie systemów łączności radiowej w odniesieniu do wymagań i zagrożeń współczesnego świata.

Opis stanu faktycznego

1.1. W okresie objętym kontrolą obowiązujące regulacje prawne i organizacyjne dotyczące systemu łączności radiowej w MOSG określało zarządzenie Komendanta Głównego Straży Granicznej nr 33 z 2 sierpnia 2011 r. w sprawie łączności radiowej w systemach ultrakrótkofalowej łączności radiowej przy wykonywaniu zadań w jednostkach organizacyjnych Straży Granicznej¹⁰, w którym ustalono zasady stosowania środków łączności radiowej, organizację łączności radiowej oraz sposób prowadzenia korespondencji radiowej.

W dniu 31 marca 2011 r. Dyrektor Biura Łączności i Informatyki¹¹ Komendy Głównej Straży Granicznej¹² zatwierdził „Koncepcję wykorzystania standardu ETSI DMR w łączności radiowej Straży Granicznej”, która wytyczyła ramy przykładowej implementacji standardu DMR w placówkach SG, obejmujące ogólne założenia i funkcjonalności dla planowanego standardu cyfrowej sieci radiolączności. Koncepcja zakładała m.in.:

- wykorzystanie DMR - najnowszego europejskiego standardu cyfrowej łączności radiowej, opracowanego przez ETSI w celu usprawnienia działania sieci VHF, pozwalającego na swobodną migrację dotychczas eksploatowanych systemów analogowych do systemu cyfrowego oraz posiadającego niektóre funkcjonalności i cechy charakterystyczne dla systemów standardu TETRA;
- użycie w ramach DMR technologii TDMA, która pozwala wykorzystywać dwa kanały logiczne w jednym fizycznym kanale o szerokości 12,5 kHz;
- wykorzystanie urządzeń standardu DMR, które umożliwiają użytkownikom funkcje wywołania grupowego, wywołania indywidualnego, szyfrowania bez utraty jakości i zasięgu, transmisji danych SCADA oraz z wykorzystaniem TCP IP, wysyłania SMS do grup oraz indywidualnych użytkowników, połączenia alarmowego, wysyłania alertów w chwili zagrożenia, zdalnego podsłuchu;
- współpracę z urządzeniami analogowymi, co pozwoliłoby na stopniowe wycofywanie dotychczas używanych radiotelefonów bez negatywnego wpływu na współpracę z innymi służbami bezpieczeństwa publicznego wykorzystującymi analogowe systemy łączności radiowej;
- uruchomienie sieci radiowej Placówki Straży Granicznej¹³, składającej się docelowo ze stacji retransmisyjnej zainstalowanej w PSG oraz stacji dalekosiężnych. Zadaniem stacji zainstalowanej w PSG byłoby zapewnienie działania dwóch kanałów logicznych (jeden przeznaczony do realizacji łączności lokalnej, drugi do transmisji danych);

⁹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁰ Dalej: zarządzenie nr 33 KGSG.

¹¹ Dalej: BŁI.

¹² Dalej: KGSG.

¹³ Dalej: PSG.

- zainstalowanie radiotelefonu stacjonarnego u Kierownika Zmiany elementów ruchomych w sieci (przewoźnych i nasobnych), a w miejscu dotychczasowych stacji retransmisyjnych zaimplementowanie stacji cyfrowych.

Na podstawie zarządzenia nr 111 Komendanta Głównego SG w sprawie regulaminu organizacyjnego Biura Łączności i Informatyki KGSG z 28 października 2016 r. zostały wydane:

- 1) Decyzja nr 19 Dyrektora BŁI KGSG z 24 lutego 2021 r. w sprawie wytycznych do programowania urządzeń radiowych standardu ETSI DMR wykorzystywanych w Straży Granicznej (załącznik nr 2);
- 2) Decyzja nr 106 Dyrektora BŁI KGSG z 9 września 2021 r. w sprawie organizacji radiowej łączności współdziałania podczas wsparcia Straży Granicznej przez Siły Zbrojne RP (załącznik nr 3);
- 3) Zasady organizacji prowadzenia korespondencji radiowej ze statkami powietrznymi SG w jednostkach organizacyjnych Straży Granicznej;
- 4) Decyzja Nr 33 Komendanta MOSG z 7 lutego 2024 r. w sprawie organizacji łączności radiowej w Morskim Oddziale Straży Granicznej – zmieniająca niżej wymienioną decyzję nr 123 (załącznik nr 5);
- 5) Decyzja nr 123 Komendanta MOSG z 5 października 2013 r. w sprawie organizacji łączności radiowej w MOSG.

Ponadto opracowano dokumenty dotyczące:

- danych radiowych UKF Morskiego Oddziału Straży Granicznej (MOSG-2015) – zastrzeżone;
- danych radiowych UKF Morskiego Oddziału Straży Granicznej (MOSG-2024) – poufne (zmieniające dane z 2015 r.);
- schematów łączności radiowej – zastrzeżone.

W MOSG obowiązywały również niejawnie plany zabezpieczenia łączności w sytuacjach kryzysowych. Dokumentacja ta zawierała jawne załączniki z wykazami danych kontaktowych instytucji publicznych oraz służb współdziałających z MOSG z bieżąco aktualizowanymi numerami telefonicznymi.

Wdrożenie w MOSG obecnego systemu łączności DMR nastąpiło na podstawie realizacji projektów inwestycyjnych pn.:

- Modernizacja systemu radiokomunikacyjnego SG Integracja Centralnych Systemów Informatycznych SG z EUROSUR – Zakup urządzeń umożliwiających przekazywanie pozycji radiotelefonów cyfrowych ETSI DMR. Część I – umowa z 2019 r.;
- Integracja centralnych systemów informatycznych SG z EUROSUR – Etap I zakup urządzeń radiokomunikacyjnych. Część II – umowa z 2020 r.

Na podstawie ww. projektów KGSG nabyła m.in. cyfrowe urządzenia radiokomunikacyjne dla wszystkich jednostek organizacyjnych Straży Granicznej, w tym dla MOSG, która wyposażona została w radiotelefony z odbiornikami GPS umożliwiające ich pozycjonowanie na mapie, urządzenia umożliwiające przekazywanie pozycji radiotelefonów cyfrowych do EUROSUR. Uruchomiono lokalizację radiotelefonów ETSI DMR.

W MOSG w badanym okresie funkcjonowały systemy łączności radiowej:

1. VHF SG DMR (cyfrowy).

Naczelnik Wydziału Łączności i Informatyki¹⁴ MOSG wyjaśnił, że: (...) *System łączności cyfrowej DMR w Morskim Oddziale Straży Granicznej opiera się na radiotelefonach stacjonarnych (bazowych), przewoźnych, nasobnych oraz stacjach retransmisyjnych marki HYTERA (praca w systemie cyfrowym zgodnym ze*

¹⁴ Dalej: WŁI MOSG.

specyfikacją DMR TIER II). W radiotelefonach ww. szyfrowanie oparte jest na wokoderze cyfrowym AMBE++, oraz protokole cyfrowym zgodnym z ETSI TS102 361. Łączność radiowa VHF SG DMR wdrażana była w MOSG przez Biuro Łączności i Informatyki KGSG w 2016 r. Integralną częścią systemu VHF SG DMR jest System Lokalizacji Radiotelefonów. System ten dodatkowo wyposażony jest w radiotelefony bazowe VHF DMR oraz serwery zarządzające. System ten daje nam możliwość na bieżąco śledzić przemieszczanie się pojazdów służbowych, patroli pieszych oraz jednostki pływające.

2. VHF (analogowy) stosowany w Zautomatyzowanym Systemie Radarowego Nadzoru polskich obszarów morskich¹⁵.

Naczelnik WŁI MOSG wyjaśnił, że: (...) W chwili obecnej system, ze względu na wyeksploatowanie urządzeń wchodzących w jego skład (Projekt zrealizowany na podstawie Umów z 30 czerwca 2005 r. dot. budowy II i III Etapu Zautomatyzowanego Systemu Radarowego Nadzoru p.o.m.), jak również w związku z wejściem do użytku systemu łączności VHF SG cyfrowy, którego zainstalowane urządzenia (stacje retransmisyjne) w pełni pokrywają obszar morza, dla którego była dedykowana łączność radiowa VHF SG analogowa wchodząca w skład systemu ZSRN, jest używany sporadycznie. Ponadto jako system analogowy nie zapewnia maskowania korespondencji. System integruje następujące podsystemy:

- system łączności radiowej VHF SG (zgodność z normą ETS/PN-300086);
- system łączności radiowej VHF GMDSS – łączność morska analogowa i komunikatów DSC (zgodny z Regulaminem Radiokomunikacyjnym i w Konwencji SOLAS 1974 wraz z późniejszymi poprawkami, spełniający wymagania łączności radiowej w obszarze morza A1);
- system radiowej transmisji danych VHF.

W związku z wyeksploatowaniem systemu, brakiem zewnętrznego wsparcia serwisowego (brak części zamiennych do przestarzałego sprzętu), podjęto działania zmierzające do budowy nowego systemu ZSRN p.o.m. 2.0. W MOSG opracowano Opis Przedmiotu Zamówienia dla postępowania przetargowego. Rozpoczęcie procedur przetargowych przewidziano na 2025 r.

3. Łączność satelitarna.

System ten jest stosowany na jednostkach pływających SG wykonujących zadania w ochronie morskiej granicy państwowej poza zasięgiem łączności UKF do łączności ze Służbą Dyżurną dywizjonu; w przypadku braku możliwości użycia systemu łączności radiowej KF wykorzystuje się systemy łączności satelitarnej. Do łączności satelitarnej na jednostkach pływających SG wykorzystuje się przenośne telefony satelitarne IRYDIUM wraz z zainstalowanymi zestawami dokującymi oraz stałe systemy satelitarne typu VISAT i INMARSAT.

4. Łączność radiowa (analogowa) stosowana w Ruchomej Służbie Morskiej¹⁶.

Naczelnik WŁI MOSG wyjaśnił, że: (...) łączność radiowa w RSM dzieli się na:

- łączność w niebezpieczeństwie i dla zapewnienia bezpieczeństwa;
- łączność ogólną (publiczną).

W radiokomunikacji morskiej absolutne pierwszeństwo ma łączność w niebezpieczeństwie i dla zapewnienia bezpieczeństwa. Wyposażenie jednostek pływających SG w zakresie sprzętu łączności określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 stycznia 2017 r. w sprawie technicznego i pozatechnicznego bezpieczeństwa żeglugi jednostek pływających Straży Granicznej¹⁷.

¹⁵ ZSRN.

¹⁶ RSM.

¹⁷ Dz.U. 2017 r., poz. 212.

(akta kontroli str. 13-25, 26-90)

W sprawie zakresu posługiwania się cyfrową i analogową łącznością radiową, Naczelnik WŁI wyjaśnił, że: (...) Łączność cyfrową funkcjonariusze wykorzystują (...) przede wszystkim podczas patroli pieszych, samochodowych oraz w trakcie wykonywania zadań na jednostkach pływających podczas patrolowania obszarów morskich, kontroli, konwojów. Również łączność radiowa wykorzystywana jest przez służby dyżurne MOSG, a także podczas działań operacyjno-śledczych i przez Wydział Zabezpieczenia Działań. System łączności analogowy wchodzący w skład systemu ZSRN ze względu na brak maskowania (szyfrowania korespondencji), wyeksploatowanie urządzeń zarządzających i końcowych oraz pokrycie w terenie i na morzu przez urządzenia łączności cyfrowej, wykorzystywany jest sporadycznie. (...) W sytuacjach, gdzie wymagana jest łączność telefoniczna, służba dyżurna jest w posiadaniu telefonu komórkowego służbowego, który może być wydany za podpisem w książce wydanego sprzętu. Jednakże nie są to telefony wydawane ze względu na kompensację środków łączności radiowej. System łączności Cyfrowej DMR w chwili obecnej nie jest wykorzystywany do transmisji danych. Jego głównym zadaniem jest emisja głosowa.

(akta kontroli str. 18-19)

Na wyposażeniu MOSG (Komendy i podległych jednostek organizacyjnych) na dzień 30 września 2024 r. znajdowały się: 1 074 radiotelefony cyfrowe wraz ze standardem, 1 035 radiotelefonów analogowych, 36 stacji bazowych BTS¹⁸(stacje retransmisyjne), 305 stacji przewoźnych oraz 145 innych środków łączności (służbowe telefony komórkowe i inne), a także sześć telefonów satelitarnych.

W MOSG zatrudnionych było w badanym okresie 1 573 funkcjonariuszy, w tym 1 522 przeszkolonych z obsługi systemów łączności posiadanych przez jednostkę. Liczba funkcjonariuszy korzystających z sieci łączności radiowej w codziennej służbie wynosiła 693.

(akta kontroli str. 334)

1.2. System cyfrowej łączności radiotelefonicznej VHF SG DMR był podstawowym systemem komunikacyjnym zapewniającym funkcjonariuszom skuteczne kierowanie i dowodzenie oraz współdziałanie i alarmowanie w jednostkach organizacyjnych MOSG. Elementami systemów łączności radiotelefonicznej UKF MOSG były sieci radiowe ruchome - o stałym obszarze pracy i ruchome - o zmiennym obszarze pracy. Potwierdziły to m.in. oględziny stanowiska kierowania i przeprowadzana próba nawiązania łączności z funkcjonariuszami na jednostce pływającej i realizującymi czynności służbowe na lądzie.

(akta kontroli str. 13,16)

Ustalenia w przedmiocie przygotowania MOSG na sytuację nagłego kryzysu skutkującego utratą lub ograniczeniem możliwości wykorzystania systemów łączności opisano w obszarze drugim wystąpienia pokontrolnego na podstawie przeprowadzonych oględzin. Stwierdzono, że stanowisko kierowania MOSG było przygotowane na sytuację nagłego kryzysu skutkującego utratą lub ograniczeniem możliwości wykorzystania systemów łączności i zabezpieczone przed utratą zasilania. W okresie kontrolowanym nie stwierdzono wystąpienia naruszeń bezpieczeństwa w systemach łączności wykorzystywanych przez MOSG.

(akta kontroli str. 14, 301-304)

W latach 2022-2024 najczęściej zgłaszanymi problemami były:

- awarie radiotelefonów (13 przypadków) – uszkodzone baterie, anteny, wyświetlacze, płyta główna;

¹⁸ Base Transceiver Station – podstawowy element radiowego systemu telekomunikacyjnego, który umożliwia łączność bezprzewodową między urządzeniami końcowymi a siecią telekomunikacyjną.

- awarie konsoli radiowych DGT (osiem przypadków) – uszkodzone wyświetlacze, moduły grafiki, zasilacze, przełączniki złącza;
- awarie stacji retransmisyjnych (trzy przypadki) – braki zasilania.

(akta kontroli str. 345-346)

Naczelnik WŁI MOSG w sprawie trudności występujących przy wykorzystywaniu przez funkcjonariuszy służbowego sprzętu łączności wyjaśnił, że: (...) użytkowany sprzęt łączności jest sprzętem nowym i nowoczesnym, dlatego jego awaryjność jest bardzo znikoma, dotyczy to również baterii wytwarzanych w nowej technologii, posiadających odpowiednią pojemność, jak i odporność na tzw. doładowywanie. W przypadku wystąpienia trudności związanych ze sprzętem, celem weryfikacji awarii, następuje zgłoszenie problemu do lokalnego technika, który zgłasza problem do serwisu technicznego poprzez platformę Service Desk MAXIMO Straży Granicznej, w celu jego rozwiązania. W MOSG, w celu zapewnienia maksymalnego zasięgu łączności radiowej VHF DMR (pokrycia zasięgiem propagacyjnym fal radiowych), w optymalnie zlokalizowanych miejscach są zainstalowane stacje retransmisyjne zwiększające zasięg radiowy w głąb lądu, jak i umiejscowionych wzdłuż całego wybrzeża na wieżach własnych, Marynarki Wojennej i latarniach morskich Urzędu Morskiego, zorientowanych na morze. W chwili obecnej nie mamy zgłoszeń konieczności instalacji dodatkowych stacji retransmisyjnych w celu zwiększenia zasięgu i pokrycia określonego terenu.

(akta kontroli str. 13,19)

Naczelnik WŁI wyjaśnił, że trakcie działań w przypadku, gdy telefonia radiowa zawodziła, do przekazywania danych wykorzystywana była telefonia komórkowa¹⁹.

(akta kontroli str. 19)

Naczelnik WŁI w przedmiocie przygotowania na sytuacje nagłego kryzysu skutkującego utratą lub ograniczeniem możliwości wykorzystania systemów łączności wyjaśnił, że: (...) w chwili obecnej (...) jednostka może, do ww. celów, wykorzystać telefony satelitarne IRIDIUM wydawane i wykorzystywane na jednostkach pływających, wykonujących zadania poza zasięgiem łączności VHF SG.

(akta kontroli str. 19-20)

Naczelnik WŁI w sprawie łączenia w MOSG różnych systemów łączności wyjaśnił, że: (...) poza systemem VHF SG w MOSG nie jest wykorzystywany inny system, który wymagałby systemowego połączenia poprzez interfejsy np. z TETRA. Konieczność używania dodatkowego radiotelefonu odnotowano wyłącznie w przypadku prowadzenia wspólnych ćwiczeń z jednostkami MON, na zasadzie wymiany tzw. łączników (przedstawiciel MON na jednostce SG i odwrotnie). Niniejszy problem był odnotowywany we wnioskach w sprawozdaniach (notatkach) z przeprowadzonych ćwiczeń. Ponadto dodatkowe radiotelefony przewożne wykorzystuje się w pojazdach służbowych Wspólnej Placówki polsko – niemieckiej w Pomellen (PSG Szczecin), na zasadzie: nasze radiotelefony w pojazdach niemieckich, i odwrotnie, niemieckie radiotelefony w pojazdach naszych.

(akta kontroli str. 13-25)

Naczelnik WŁI MOSG w zakresie prowadzonych analiz w przedmiocie funkcjonowania łączności radiowej wyjaśnił, że: Funkcjonowanie systemu łączności radiowej VHF w MOSG opiera się na bezpośrednich relacjach osób odpowiedzialnych za łączność radiową w poszczególnych granicznych jednostkach organizacyjnych MOSG. Dane zbierane są od bezpośrednich użytkowników prowadzących łączność radiową. Na podstawie tych danych przeprowadzane są analizy i możliwości usprawnienia łączności radiowej na danym obszarze. W roku 2021 i 2022, na

¹⁹ W MOSG nie stwierdzono, by istniała regulacja zabraniająca używania telefonów komórkowych prywatnych do celów służbowych.

podstawie zgłoszonych problemów z łącznością radiową, zainstalowano 12 stacji retransmisyjnych na 12 wieżach (PO) usprawniając łączność radiową na kierunku Morza Bałtyckiego oraz dwie stacje retransmisyjne na odcinku odpowiedzialności PSG w Szczecinie, w Komendzie Policji Szczecin Dąbie i Komendzie Policji Stargard.
(akta kontroli str. 26-27)

MOSG był zabezpieczony przed utratą zasilania urządzeniem UPS oraz agregatami prądotwórczymi włączającymi się automatycznie w przypadku braku zasilania z sieci, co potwierdzono w trakcie przeprowadzonych oględzin.

(akta kontroli str. 301-304)

1.3. Zadania w zakresie spraw łączności realizował Wydział Łączności i Informatyki, w tym m.in. planowanie systemów łączności, dowodzenia i współdziałania, a także nadzór oraz analizowanie potrzeb technicznych i sprzętowych oraz wdrażanie systemów łączności dla potrzeb MOSG; zapewnienie niezawodnego działania łączności bezprzewodowej funkcjonującej w komórkach organizacyjnych; współdziałanie z właściwymi organami, instytucjami i innymi jednostkami w zakresie rozwoju technik łączności; analizowanie stanu zabezpieczenia w środki łączności jednostek organizacyjnych; koordynowanie prac z zakresu organizacji, funkcjonowania i nadzoru łączności jednostek organizacyjnych; planowanie i wdrażanie na obszarze działania MOSG nowoczesnych technik łączności; sporządzanie informacji i analiz z zakresu łączności.

Zadania w ww. zakresie zostały powierzone Naczelnikowi WŁI. W badanym okresie MOSG nie posiadał etatowych administratorów systemów łączności. Utrzymanie sprawności technicznej, zarządzanie systemem łączności wynikało z zadań ujętych w zakresach obowiązków²⁰. Nie została określona minimalna liczba odnosząca się do liczby użytkowników systemu. Realizacją zadań w zakresie utrzymania sprawności działania urządzeń i infrastruktury systemu łączności w MOSG zajmowali się pracownicy WŁI MOSG z Sekcji Optoelektroniki i Radiotechniki i Sekcji Serwisu oraz wyznaczeni funkcjonariusze i pracownicy cywilni w podległych placówkach terenowych. Pracownicy posiadali specjalistyczne przygotowanie zawodowe i doświadczenie w pracy.

Użytkowany sprzęt posiadał wymagane certyfikaty i homologacje. Przeciętnie dwa razy w roku przeprowadzano okresową konserwację sprzętu. W tym okresie przeprowadzono naprawy sprzętu, w tym: stacji retransmisyjnych Hytera (trzy), radiotelefonu (jeden), radiotelefonów pracujących w standardzie ETSI DMR do łączności służbowej VHF SG, konsol radiowych DGT przeznaczonych do łączności służbowej VHF SG analogowych i do radiokomunikacji międzynarodowej morskiej (dziewięć), radiotelefonów VHF GMDSS do łączności międzynarodowej morskiej (cztery). Będące na wyposażeniu MOSG maszty i wieże były przedmiotem okresowych przeglądów, nie wystąpiły potrzeby ich naprawy. Wszelkimi naprawami

²⁰ Za planowanie, kierowanie, organizację i eksploatację SŁR MOSG odpowiadali: w Komendzie MOSG (K-MOSG) - Kierownik Sekcji Optoelektroniki i Radiotechniki Wydziału Łączności i Informatyki; w Kaszubskim Dywizjonie Straży Granicznej (KDSG) - Starszy Specjalista - Kierownik Zespołu Łączności i Informatyki; w Pomorskim Dywizjonie Straży Granicznej (PDSG) - Kierownik Sekcji Łączności i Informatyki; w Placówkach Straży Granicznej (PSG) - komendanci tych placówek.

Za utrzymanie w ciągłej sprawności technicznej urządzeń łączności radiowej odpowiadali: w K-MOSG - Kierownik Sekcji Optoelektroniki i Radiotechniki Wydziału Łączności i Informatyki; w KDSG - Kierownik Zespołu Łączności i Informatyki oraz dowódcy jednostek pływających; w PDSG - Kierownik Sekcji Łączności i Informatyki oraz dowódcy jednostek pływających; w PSG Kierownicy Grup Zabezpieczenia Logistycznego; w PSG w Szczecinie - Kierownik Zespołu ds. Obsługi.

Za utrzymanie w sprawności technicznej posiadanego sprzętu VHF odpowiadały serwisy techniczne w rejonie swojej odpowiedzialności: serwis łączności K-MOSG – od Krynicy Morskiej do Ustki, serwis łączności PDSG – od Kołobrzegu do Szczecina.

Łącznie 47osób.

i przeglądami okresowymi masztów radiowych zajmował się i zlecał ich wykonanie Wydział Techniki i Zaopatrzenia. Przeglądy i konserwacje masztów wykonywała firma zewnętrzna, której konserwatorzy posiadali stosowne uprawnienia do prac na wysokości.

Przeglądy radioprzebienników wykonywano przy okazji programowania nowego klucza szyfrującego, co odbywało się sukcesywnie. Dotyczyło to również wszystkich radiotelefonów stacjonarnych (bazowych), przenośnych i przewoźnych.

(akta kontroli str. 84-99, 335-341, 359-373)

W zakresie dodatkowego wsparcia użytkowników systemów łączności radiowej oraz występujących trudności naczelnik WŁI wskazał na występujące braki kadrowe w Wydziale (65,5% „ukompletowania”). (...) *Obowiązki specjalisty ds. radiokomunikacji, jako dodatkowe, wykonuje Kierownik Sekcji Optoelektroniki i Radiotechniki. Istnieją bardzo duże trudności z pozyskaniem osób z wykształceniem politechnicznym, w tym w specjalnościach związanych z radiokomunikacją. Natomiast pozyskanie funkcjonariuszy doświadczonych z innych granicznych jednostek organizacyjnych MOSG, ze względu również na braki kadrowe, jak i uwarunkowania finansowe (m.in. brak dodatku granicznego) nie jest możliwe.*

Za sprzęt (radiotelefony) pobrany do osobistego użytkownika, za jego sprawność, konserwację, odpowiada jego bezpośredni użytkownik.

Radiotelefony wydawane do służby w podległych MOSG jednostkach organizacyjnych dla użytkowników wydaje służba dyżurna. Przed wydaniem do służby oraz przy zdawaniu radiotelefony sprawdzane są pod względem sprawności, zewnętrznego wyglądu (uszkodzenia mechaniczne). Służba dyżurna odpowiada za przygotowanie radiotelefonów do służby, sprawdzenie sprawności oraz naładowanie baterii. Wszelkie awarie sprzętu zgłaszane są do lokalnego technika, który ww. sprzęt przekazuje, w zależności jaki rejon jest obsługiwany, do serwisu technicznego Wydziału Łączności w Gdańsku lub w Pomorskim Dywizjonie Straży Granicznej. Jeśli sprzęt nie jest na gwarancji, a uszkodzenie pozwala na naprawę we własnym zakresie, jest to realizowane w serwisie, natomiast sprzęt na gwarancji lub gdy nie jest możliwe jego usunięcie we własnym zakresie, oddawany jest do serwisu gwarancyjnego.

(akta kontroli str. 21-22, 374)

1.4. W badanym okresie w radiotelefonach użytkowanych przez funkcjonariuszy MOSG szyfrowanie oparte było na wokoderze cyfrowym AMBE++, oraz protokole cyfrowym zgodnym z ETSI TS102 361. W Systemie Służbowej Łączności Radiowej VHF SG oraz danych przesyłanych pozycji GPS w radiotelefonach pracujących w Systemie Lokalizacji Radiotelefonów zastosowano klucze maskujące korespondencję głosową. W kontrolowanym okresie nie odnotowano wycieku lub przejęcia informacji.

W wyniku oględzin²¹ stwierdzono, że wykorzystywane przez MOSG środki łączności były zabezpieczone przed dostępem osób nieuprawnionych w pomieszczeniach wyposażonych w elektroniczną kontrolą dostępu. Radiotelefony bazowe użytkowane przez służbę dyżurną MOSG znajdowały się w nadzorowanych i monitorowanych pomieszczeniach służbowych. Radiotelefony przewoźne zainstalowane na pojazdach i jednostkach pływających, które parkują lub cumują na terenie zamkniętym były pod stałym nadzorem służb dyżurnych, a teren objęty był monitoringiem. Radiotelefony nasobne znajdujące się w magazynku broni służby dyżurnej były pod stałym nadzorem; radiotelefony wydane znajdowały się w pomieszczeniach służbowych użytkowników w zamykanych szafach, na terenie zamkniętym, były objęte stałym nadzorem służb dyżurnych, ochroną i monitoringiem. Stacje retransmisyjne,

²¹ Przeprowadzonych 5 listopada 2024 r.

radiotelefony bazowe wraz z urządzeniami do pozycjonowania Systemu Lokalizacji Radiotelefonów SLR znajdowały się w Punktach Obserwacyjnych (PO) umiejscowionych w chronionych obiektach Marynarki Wojennej.

(akta kontroli str. 22-23, 336-338)

Naczelnik WłI wyjaśnił, że: (...) *do obsługi i użytkowania sprzętu łączności VHF SG nie są wymagane wewnętrzne uprawnienia, na podstawie których funkcjonariusz może obsługiwać sprzęt do łączności służbowej.*

W przypadku łączności w systemie łączności Międzynarodowej Morskiej w zależności od wyposażenia jednostki uzależnione od rejonu pływania wymagane są Świadectwa Operatora. Stosowne szkolenie odbywa się dla osób zgłoszonych przez Komendanta Dywizjonu lub Placówki jeśli na wyposażeniu takiej znajduje się jednostka pływająca wyposażona w sprzęt radiowy dla obsługi którego wymagane jest posiadanie przez operatora świadectwa.

(akta kontroli str. 23-24, 336)

1.5. Szkolenie użytkowników systemu łączności radiowej w MOSG odbywało się zgodnie z programem szkolenia funkcjonariuszy SG. Każdy funkcjonariusz rozpoczynający służbę przechodził szkolenie w ramach szkolenia podstawowego realizowanego na podstawie programu zatwierdzonego przez KGSG.

Według stanu na 30 września 2024 r. w MOSG służbę pełniło 1 573 funkcjonariuszy, z czego 1 522 zostało przeszkolonych z obsługi systemów łączności radiowej użytkowanych przez jednostkę, przy czym 693 funkcjonariuszy korzystało z sieci łączności radiowej w codziennej służbie.

(akta kontroli str. 336)

Naczelnik WłI w kontekście szkoleń funkcjonariuszy z obsługi systemów łączności wyjaśnił, że: „(...) od 2020 r., w związku ze zmianą czynników wpływających na realizację zadań przez SG (stan epidemii, konieczność wzmocnionej ochrony infrastruktury krytycznej oraz wschodniej granicy państwowej, konieczność ochrony Strzeżonych Ośrodków dla Cudzoziemców) tryb szkoleń został dostosowany do panującej sytuacji poprzez wprowadzenie i położenie nacisku na szkolenia prowadzone w formie instruktażu przed powierzeniem obowiązków dodatkowych w ochronie granicy państwowej. W rzeczywistości działania te są bardziej efektywne i przynoszą pożądane efekty. (...) w związku z realizowaną umową na modernizację systemu radiokomunikacyjnego przez BłI KGSG w dniach 18-21 czerwca 2024 r. w firmie (...) odbyło się szkolenie na temat nowych funkcjonalności w systemie radiokomunikacyjnym SG (konsole DGT oraz AES 256), w którym wziął udział jeden przedstawiciel WłI MOSG zajmujący się m.in. programowaniem i utrzymaniem w stałej sprawności urządzenia systemu VHF DMR.

(akta kontroli str. 23-24, 335, 349, 362-373)

1.6. Komendant nie określił standardów technicznych, użytkowych oraz dotyczących bezpieczeństwa użytkowania systemów łączności. W tym zakresie stosowna dokumentacja została opracowana przez BłI KGSG.

Naczelnik wyjaśnił, że każde urządzenie wchodzące w skład systemu łączności radiowej VHF SG DMR posiada deklaracje zgodności, w której określono spełnienie wszystkich przepisów technicznych w zakresie Dyrektywy R&TTE 1999/5/WE Urządzenia radiowe i końcowy sprzęt telekomunikacyjny.

(akta kontroli str. 24-25)

Urządzenia infrastruktury radiowej: maszty antenowe i wieże z urządzeniami telekomunikacyjnymi podlegały obowiązkowym i udokumentowanym przeglądom technicznym, a zawarte w protokołach zalecenia realizowano.

(akta kontroli str. 340-341, 345-346, 355-358)

1.7. W latach 2022-2024 MOSG planował wydatki dotyczące bieżącego utrzymania i zapewnienia sprawnego systemu łączności na poziomie wykonania roku poprzedniego z uwzględnieniem bieżących potrzeb. Wydatki finansowano ze środków budżetowych MOSG w łącznej kwocie 42 311 zł (w 2022 r. 27 710 zł, w 2023 r. 4 033 zł i 10 568 zł w 2024 r. (do 30 września), z tego:

- na zakup sprzętu łączności odpowiednio: 14 833 zł²², 3 320 zł²³ i 7 675 zł²⁴;
- na eksploatację i utrzymanie sprawności systemów łączności odpowiednio: 713 zł w 2023 r. (naprawa wyświetlacza w telefonie Hytera) i 2 893 zł w 2024 r. (naprawa wyświetlacza i płyty głównej w telefonie Hytera);
- inne wydatki (zakup usługi montażu anteny bazowej VHF na budynkach MOSG w pięciu lokalizacjach – 12 877 zł w 2022 r.).

Wyżej wymienione wydatki pokryto w całości ze środków pochodzących z budżetu państwa²⁵.

(akta kontroli str. 329-334, 347)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Komendant zapewnił odpowiednie wsparcie techniczne umożliwiające utrzymanie sprawnego systemu łączności w Komendzie i podległych jednostkach SG. Podstawowym systemem łączności był cyfrowy system łączności radiowej VHF SG DMR zapewniający kierowanie i dowodzenie oraz współdziałanie i alarmowanie w jednostkach organizacyjnych MOSG, który opierał się na radiotelefonach stacjonarnych (bazowych), przewoźnych, nasobnych oraz stacjach retransmisyjnych marki Hytera z możliwością szyfrowania w oparciu o wokoder cyfrowy AMBE++ oraz protokole cyfrowym zgodnym z ETSI TS102 361. Ponadto, sporadycznie opierał się na systemie łączności radiowej VHF analogowej, a także na łączności satelitarnej wykorzystywanej do łączności z jednostkami pływającymi wykonującymi zadania na obszarach poza zasięgiem łączności UKF oraz łączności radiowej stosowanej w ruchomej służbie morskiej (RSM). Środki łączności, będące na wyposażeniu MOSG, były technicznie zabezpieczone przed dostępem osób nieuprawnionych, a funkcjonariusze byli odpowiednio przygotowani do ich używania. System łączności spełniał wymagania dotyczące standardów technicznych i użytkowych oraz był zabezpieczony przed utratą zasilania. Poniesione przez MOSG wydatki w łącznej kwocie 42,3 tys. zł przeznaczono na rozwój systemu łączności (m.in. zakup sprzętu i modernizację systemu łączności) oraz jego bieżące utrzymanie. Sfinansowano je ze środków budżetu państwa.

W WŁI MOSG, odpowiedzialnym za funkcjonowanie systemów łączności, wystąpiły braki kadrowe polegające na nieobsadzeniu 34,5% etatów, co wynikało z trudności pozyskania osób ze specjalistycznym wykształceniem związanym z radiokomunikacją. Natomiast pozyskanie doświadczonych funkcjonariuszy z innych

²² W ramach umowy nr 20/ŁI/2022 z 5 października 2022 r. dokonano zakupu radiotelefonów przenośnych VHF GMDSS JOTRON TRON TR30 – 4 szt. na ogólną kwotę 14 833 zł.

²³ W ramach zamówienia nr 13/ŁI/2023 z 7 lutego 2023 r. dokonano zakupu radiotelefonów VHF z DSC klasa D z wbudowanym odbiornikiem AIS – 1 kpl. na ogólną kwotę 3 319,77 zł.

²⁴ W ramach zamówienia nr 73/ŁI/2024 z 23 kwietnia 2024 r. zakupiono radiotelefony przenośne VHF GMDSS – 2 kpl. na ogólną kwotę 3 616,20 zł. oraz w ramach zamówienia nr 109/ŁI/2024 z 26 lipca 2024 r. zakupiono radiotelefony przenośne VHF GMDSS – 2 kpl. na ogólną kwotę 4 059 zł.

²⁵ Komenda nie dokonywała wydatków ze środków celowych z programów UE, programu modernizacji lub otrzymanych od jednostki nadrzędnej. Nie pozyskano również środków finansowych z Funduszu Wsparcia Straży Granicznej.

jednostek SG, również ze względu na problemy kadrowe, jak i uwarunkowania finansowe, nie było możliwe.

2.2. Komunikacja z innymi służbami – interoperacyjność systemów łączności radiowej.

Opis stanu faktycznego

2.1. Łączność radiowa w jednostkach organizacyjnych MOSG była prowadzona w ramach sieci DMR służącej do zabezpieczenia łączności pomiędzy jednostkami SG. Współpraca z zewnętrznymi służbami oraz wojskiem została uregulowana w zarządzeniu nr 33 KGSG. W decyzji nr 33 Komendanta MOSG z 7 lutego 2024 r. uregulowano współpracę z jednostkami organizacyjnymi Policji w zakresie łączności UKF poprzez kanał znajdujący się w danych radiowych UKF MOSG. W decyzji wskazano także, iż łączność radiową z jednostkami Marynarki Wojennej prowadzi się w oparciu o zasady łączności w Ruchomej Służbie Morskiej; kanały określono w dodatku nr 18 do Regulaminu Radiokomunikacyjnego (dokument uzupełniający m.in. dokument poprawek do Konstytucji i Konwencji Międzynarodowego Związku Telekomunikacyjnego, sporządzonych w Genewie dnia 22 grudnia 1992 r. i poprawionych przez Konferencję Pełnomocników w Kyoto dnia 14 października 1994 r., sporządzony w Minneapolis dnia 6 listopada 1998 r.²⁶).

(akta kontroli str. 30-60)

W decyzji nr 123 Komendanta MOSG z 15 października 2013 r.²⁷ w sprawie organizacji łączności radiowej w MOSG ze służbami podległymi Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji odwoływano się do dokumentów niejawnych związanych z danymi radiowymi.

Współdziałanie w zakresie łączności radiotelefonicznej UKF z Państwową Strażą Pożarną (PSP) regulowało porozumienie²⁸ Komendanta Głównego Straży Granicznej i Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej oraz opracowane na podstawie tego porozumienia plany szkolenia, współdziałania i wyposażenia w sprzęt Komend Wojewódzkich Państwowej Straży Pożarnej z MOSG w zakresie zapobiegania i likwidacji zagrożeń z użyciem statków powietrznych i innego sprzętu. Zabezpieczenie prowadzonej korespondencji radiowej w standardzie ETSI DMR pomiędzy użytkownikami Straży Granicznej a zewnętrznymi służbami regulowane było doraźnie. Zostało to określone w § 7 decyzji nr 19 Dyrektora Błil KGSG z 24 lutego 2021 r. W praktyce była to łączność prowadzona na kanałach analogowych poprzez radiotelefony w sieci DMR.

Zasady współdziałania nie zawierały szczegółów technicznych i dotyczyły utrzymywania łączności poprzez służby dyżurne.

W zawartych porozumieniach nie określono zasad dowodzenia, wykorzystania sprzętu oraz bezpieczeństwa danych. W sporządzonych planach zarządzania kryzysowego²⁹ nie zawarto zasad współdziałania w zakresie łączności.

W okresie objętym kontrolą obowiązywało sześć porozumień zawartych przez Komendanta MOSG. W porozumieniu zawartym z Komendą Wojewódzką Policji³⁰ w Gdańsku³¹ ustalono, iż do wymiany informacji upoważnieni są funkcjonariusze pełniący służbę dyżurnego operacyjnego odpowiednio w MOSG i KWP w Gdańsku. Komendant MOSG zawarł cztery porozumienia z jednostkami wojskowymi podległymi MON, w których określono, iż wymiana informacji następuje w ramach służb

²⁶ Dz. U. 2003 r., Nr 10, poz. 111.

²⁷ Decyzja poprzedzająca decyzję nr 33 Komendanta MOSG z 7 lutego 2024 r.

²⁸ Porozumienie nr 26/BP z 24 listopada 2009 r. o współdziałaniu i wzajemnej współpracy w zakresie zapobiegania i likwidowania zagrożeń oraz aktualne Porozumienie nr 30 z 18 października 2023 r. w sprawie zasad współdziałania Państwowej Straży Pożarnej i Straży Granicznej.

²⁹ Plany zarządzania kryzysowego dotyczyły województw zachodniopomorskiego i pomorskiego.

³⁰ Dalej: KWP.

³¹ Porozumienie zawarto 9 listopada 2017 r.

dyżurnych. Z Dyrektorem Izby Administracji Skarbowej zawarto porozumienie, które dotyczyło wymiany informacji przy pomocy urządzeń teleinformatycznych.

Zawarte porozumienia ułatwiały współdziałanie, ale nie zintegrowały łączności pomiędzy ww. służbami.

(akta kontroli str.101-192)

Naczelnik WłI wyjaśnił, iż w podpisywanych dokumentach nie ujmuje się zasad współdziałania w zakresie:

- dowodzenia, ze względu na strukturę organizacyjną, podległość i zadania ustawowe, w ramach własnych struktur do wykonania zadania dla danego stanowiska;
- wykorzystanego sprzętu, ze względu na posiadanie przez służby różnych systemów transmisyjnych i brak kompatybilności sprzętu;
- bezpieczeństwa danych, ze względu na posiadanie przez służby własnych wytycznych (procedur) dotyczących ochrony informacji oraz własnych urządzeń kryptograficznych, szyfrujących różnym sposobem kodowania.

(akta kontroli str. 322-325)

Objęto badaniem trzy ćwiczenia taktyczne, w których udział brały służby podległe MSWiA jak i MON. Szerzej opisano to w punkcie 2.2 wystąpienia pokontrolnego.

W trakcie oględzin³² uzyskano połączenie z dyżurnymi Komendy Miejskiej Policji w Gdańsku oraz Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej poprzez kanał analogowy B112, w związku z działaniami związanymi z informacją o podłożeniu ładunków wybuchowych, co oznacza, iż kanał ten uruchomiono w określonej sytuacji i wskutek decyzji kierującego akcją o jego uruchomieniu³³. Nawiązano połączenie z jednostką pływającą wyposażoną w telefon satelitarny zainstalowany na tej jednostce. Następnie podjęto dwa połączenia poprzez radiotelefony DMR. Wszystkie próby nawiązania łączności były skuteczne. W przypadku połączeń przez radiotelefony DMR nie zlokalizowano wywoływanych stacji. Według oświadczenia Naczelnika Włil MOSG problem ten związany był z aktualizacją oprogramowania i uruchomieniem szyfrowania AES 256.

Środki łączności w MOSG były zabezpieczone przed utratą zasilania (MOSG posiadał okablowanie strukturalne) urządzeniem UPS oraz zewnętrznym zintegrowanym agregatem prądotwórczym, które włączały się automatycznie w przypadku braku zasilania z sieci. UPS ustawiony był na moc 90 KW, co powoduje, iż czas podtrzymania wynosił około 40 minut. Zewnętrzny generator posiadał moc znamionową 52 KW. Szacowany czas pracy z zapasem paliwa wynosił 39 godzin.

(akta kontroli str. 301-307)

Komendant wyjaśnił, że użytkowany przez MOSG system łączności radiowej, umożliwiał współdziałanie z innymi służbami, Policją, Państwową Strażą Pożarną, mimo nieokreślenia „zasad współdziałania”³⁴. Łączność odbywała się poprzez radiową łączność analogową, sieć telefoniczną MSWiA oraz telefonię komórkową. Taką łączność Komendant określił jako skuteczną.

NIK zwraca uwagę, że przedstawione przez Komendanta środki łączności obciążone były licznymi ograniczeniami, w szczególności łączność analogowa była niezabezpieczona, łączność komórkowa - łatwa do przechwycenia, a część radiotelefonów była przestarzała technologicznie.

³² Przeprowadzonych 5 listopada 2024 r.

³³ Na kanale tym nie prowadzono codziennego nasłuchu.

³⁴ Obejmujących, m.in. zasady dowodzenia, wykorzystania sprzętu, bezpieczeństwa danych.

Możliwość nawiązania kontaktu pomiędzy poszczególnymi służbami na poziomie stanowisk dowodzenia nie stanowi o funkcjonowaniu skutecznego lub zintegrowanego systemu łączności radiowej.

(akta kontroli str. 16-20,301-307)

2.2. Badaniem objęto trzy ćwiczenia taktyczno-specjalne dotyczące sytuacji kryzysowej przeprowadzone w okresie objętym kontrolą.

1) Ćwiczenia ZALEW-23 odbyły się w dniach 17-18 kwietnia 2023 r. i brały w nich udział, oprócz MOSG, Wojska Obrony Terytorialnej, Policja, 16 Dywizja Zmechanizowana. W trakcie tych ćwiczeń nie zidentyfikowano problemów z łącznością³⁵. W ramach ćwiczenia ZALEW-23 określono zasady dowodzenia dla Sił Zbrojnych, natomiast udział MOSG polegał na współdziałaniu. Nie określono zasad łączności, wykorzystania informacji i bezpieczeństwa informacji. Celem ćwiczenia była demonstracja zdolności pododdziałów i oddziałów 16 Dywizji Zmechanizowanej do odpowiedzi na zagrożenia militarne i niemilitarne z morza.

2) Ćwiczenia KAPER-23 odbyły się w dniach 8-11 maja 2023 r. i brały w nich udział jednostki wojskowe, Policja, SG (w tym MOSG)³⁶. W trakcie ćwiczeń do łączności wykorzystano tzw. „łącznika” ze sprzętem radiowym Marynarki Wojennej na jednostce pływającej SG. Zidentyfikowano pilną potrzebą operacyjną zaimplementowania kompatybilnych systemów łączności pomiędzy Siłami Zbrojnymi a jednostkami podległymi MSWiA. Problem ten miał być przedstawiony na kolejnym posiedzeniu międzyresortowego zespołu ds. Zagrożeń Terrorystycznych oraz Zespołu Zadaniowego – Stałej Grupy Eksperckiej. Rekomendacje i wnioski miały być prowadzone przez jednostkę nadrzędną (KGSG) oraz Dowództwo Operacyjne Rodzajów Sił Zbrojnych RP, jako organizatora ćwiczenia³⁷.

W ramach rekomendacji przy organizacji kolejnych edycji ćwiczeń typu M-RENEGADE (KAPER-23) wskazano na potrzebę:

- rozszerzenia wykorzystywania Systemu Wymiany Informacji Bezpieczeństwa Żegluga (ŚWIŻB) do zapewnienia świadomości operacyjnej i wymiany informacji do wszystkich lokalizacji;
- rozbudowy elementów Kierownictwa Ćwiczenia o oficerów łącznikowych (przedstawicieli SG, Policji, Układu Pozamilitarnego).

W ćwiczeniu KAPER-23 określono zasady dowodzenia dla Sił Zbrojnych, udział MOSG polegał na współdziałaniu w ramach ćwiczeń jako układ pozamilitarny. Określono zasady łączności do ćwiczeń, sporządzono plan łączności z wykazaniem systemów (systemy teleinformatyczne, łączność radiowa), wykorzystania informacji i bezpieczeństwa informacji. Celem ćwiczenia było zapobieganie zagrożeniom terrorystycznym z morza.

³⁵ Łączność w trakcie tych ćwiczeń z wojskami Dywizji Zmechanizowanej wyglądała w ten sposób, iż na pokładzie jednostki pływającej SG przebywał żołnierz Sił Zbrojnych z wojskową radiostacją. Przekazywanie informacji pomiędzy SG a jednostkami MON odbywało się poprzez łączników radiowych.

³⁶ Wszystkie biorące udział jednostki: DO RSZ – Dowództwo Operacyjne Rodzajów Sił Zbrojnych, JWF – Jednostka Wojskowa Formoza, BOA – Centralny Pododdział Kontrterrorystyczny Policji, DG RSZ - Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych, COP-DKP – Centrum Operacji Powietrznych – Dowództwo Komponentu Powietrznego, COM-DKM – Centrum Operacji Morskich – Dowództwo Komponentu Morskiego, DKWS – Dowództwo Komponentu Wojsk Specjalnych, KG ŻW – Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej, 3 FO – 3 Flotylla Okrętów w Gdyni, 8 FOW – 8 Flotylla Obrony Wybrzeża w Świnoujściu, 31 BLT – 31 Baza Lotnictwa Taktycznego, PJOS – Powietrzna Jednostka Operacji Specjalnych, KWP – Komenda Wojewódzka Policji, KG PSP – Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, MOSG – Morski Oddział Straży Granicznej, KPW Świnoujście – Komenda Portu Wojennego w Świnoujściu, KPW Gdynia – Komenda Portu Wojennego w Gdyni, MSPiR – Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa, ZUW – Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki, UM Szczecin – Urząd Miejski Miasta Szczecin, PUW – Pomorski Urząd Wojewódzki, UM Gdynia – Urząd Miasta Gdynia, Prokuratura Krajowa.

³⁷ Informacja zwrotna dotycząca realizacji nie dotarła do MOSG.

3) Ćwiczenia SAREX-24 odbyły się w dniach 20-24 maja 2024 r. i brały w nich udział jednostki wojskowe, Policja, PSP, Straż Graniczna, Marynarka Wojenna oraz podmioty związane z ratownictwem oraz Zarządzaniem Kryzysowym. Celem ćwiczenia było prowadzenie misji/akcji poszukiwawczo-ratowniczych w lądowym i morskim obszarze odpowiedzialności. Poza wykorzystaniem łączności radiowej w trakcie ćwiczenia korzystano również z aplikacji TAK (Team Awareness/Tactical Assault Kit). Powyżej czterech mil morskich od brzegu zauważono przerwy w zasięgu sieci komórkowej oraz brak możliwości przesyłania i odbierania komunikatów. W trakcie ćwiczeń do łączności wykorzystano tzw. „łącznika” ze sprzętem radiowym Marynarki Wojennej na jednostce pływającej SG. W ćwiczeniu SAREX-24 określono zasady dowodzenia dla Sił Zbrojnych, natomiast udział MOSG polegał na współdziałaniu w ramach ćwiczeń jako układ pozamilitarny. Scharakteryzowano zasady łączności wskazując, iż funkcjonuje ona w oparciu o obowiązujące przepisy i system łączności przewodowej MON. Zwrócono uwagę na konieczność przestrzegania bezpieczeństwa informacji.

(akta kontroli str. 193-296)

Naczelnik WŁI wyjaśnił, iż problemy techniczne z jednostkami podległymi MON wynikają z różnych zakresów częstotliwości i technologii wykorzystywanych do łączności radiowej.

(akta kontroli str. 311-312)

W Planie Zarządzania Kryzysowego Komendanta Głównego Straży Granicznej, w Planie działania MOSG w przypadku wystąpienia zagrożenia masową nielegalną migracją na polskich obszarach morskich oraz w Planie współdziałania Komendanta MOSG i Dowódcy Centrum Operacji Morskich - Dowódcy Komponentu Morskiego w zakresie ochrony granicy państwowej na morzu nie opisano sposobu prowadzenia łączności ze wskazaniem na konkretnie istniejące lub zaplanowane systemy łączności między służbami podległymi MSWiA, Siłami Zbrojnymi RP oraz strukturami władzy państwowej. Opis środków łączności nie został zawarty w Wojewódzkich Planach Zarządzania Kryzysowego dla województwa Pomorskiego i Zachodniopomorskiego. W wyszczególnionych planach nie określono zasad dowodzenia³⁸, wykorzystania sprzętu, bezpieczeństwa danych. W Wojewódzkim Planie Zarządzania Kryzysowego dla województwa Pomorskiego sporządzono schemat organizacji łączności Wojewody Pomorskiego, w którym uwzględniono MOSG.

MOSG nie zawierał porozumień na wypadek wystąpienia poważnego zagrożenia wewnętrznego i zewnętrznego³⁹. System łączności stwarzał możliwość współdziałania MOSG z podmiotami zewnętrznymi nie podlegającymi MSWiA za pomocą kanału B112, w czasie zdarzeń powodujących zagrożenie życia i zdrowia, jednak wyłącznie na miejscu zdarzenia i po uprzednim ustaleniu zamiaru korzystania z tego kanału⁴⁰. W przypadku Sił Zbrojnych w ramach prowadzonych ćwiczeń wymagana była wymiana pomiędzy MOSG a wojskiem operatorów/łączników z radiotelefonami. Łączność z Wojewódzkimi Centrami Zarządzania Kryzysowego następowała z użyciem telefonów i poczty elektronicznej. W zakresie użytkowanych systemów łączności, w MOSG nie zawierano porozumień w ramach zarządzania kryzysowego.

³⁸ W planach wskazano, iż Komendanci poszczególnych służb dowodzą.

³⁹ W zakresie porozumień zawieranych przez KGSG nie ma informacji na temat zawierania takich porozumień. W przypadku, gdyby takie porozumienia były zawarte, do MOSG dotarłaby taka informacja (taka informacja nie wpłynęła).

⁴⁰ Kanał B112 wykorzystywać mogą funkcjonariusze i ratownicy bezpośrednio zaangażowani w działania ratownicze, którzy niosą pomoc na miejscu zdarzenia, co oznacza, że łączność taka funkcjonuje na małym obszarze, wyłącznie przy użyciu urządzeń ruchomych.

Regulacje wewnętrzne dotyczące poważnego zagrożenia (stan wojenny, stan wyjątkowy, stan wojny) są dokumentami o charakterze niejawnym.

(akta kontroli str. 101-182)

2.3. Poza opisanymi w punkcie 2.2 wystąpienia pokontrolnego ćwiczeniami taktycznymi, w ramach Wydziału Zabezpieczeń Działań Morskiego Oddziału Straży Granicznej⁴¹ trzykrotnie przeprowadzono ćwiczenia wspólnie z Żandarmerią Wojskową, Jednostką Wojskową Formoza, Jednostką Wojskową Grom. W trakcie ćwiczeń łączność prowadzono poprzez telefony komórkowe oraz łączność radiową na kanale morskim 68 i 69 UKF. WZD MOSG przeprowadził jednokrotnie działania wraz z Komendą Miejską Policji w Gdańsku, podczas których łączność prowadzono na kanale B112. Wydział Operacyjno-Śledczy MOSG i Wydział Kryminalny KWP w Gdańsku przeprowadziły działania, w trakcie których nawiązano łączność za pomocą radionadajników na kanale B112.

Podległa jednostka organizacyjna Pomorski Dywizjon SG w Świnoujściu, odbył wspólne ćwiczenia z Jednostką Wojskową Komandosów Lubliniec. Łączność prowadzono na ogólnodostępnych kanałach radiowych. Kaszubski Dywizjon SG w Gdańsku, w okresie objętym kontrolą, brał udział dziewięciokrotnie w przedsięwzięciach związanych z zabezpieczeniem osób ochraniających wspólnie ze Służbą Ochrony Państwa. Łączność odbywała się poprzez telefony służbowe.

W opisanych przypadkach nie sporządzono wniosków i rekomendacji.

(akta kontroli str. 320-321)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Użytkowany przez MOSG system łączności ETSI DMR umożliwiał, po uprzednim ustaleniu zamiaru korzystania z kanału B112, współdziałanie w sytuacji kryzysowej z systemami innych służb oraz innych podmiotów zewnętrznych. Była to jednak łączność obciążona wszystkimi wadami łączności analogowej, w szczególności łatwa do przechwycenia przez osoby niepowołane. Na co dzień nie korzystano z kanału B112. Systemy łączności poszczególnych formacji nie były ze sobą zintegrowane, umożliwiały współpracę, po wcześniejszej wymianie łączników radiowych w ramach służb, z którymi prowadzono łączność. W przypadku prowadzenia wspólnych ćwiczeń z jednostkami podległymi MON istniała konieczność używania dodatkowego radiotelefonu obsługiwane przez łącznika. MOSG zidentyfikował pilną potrzebę operacyjną zaimplementowania kompatybilnych systemów łączności pomiędzy Siłami Zbrojnymi a jednostkami MOSG. W porozumieniach obowiązujących pomiędzy MOSG i innymi służbami MSWiA nie ujęto zasad współdziałania w zakresie wykorzystanego sprzętu, ze względu na posiadanie przez służby różnych systemów transmisyjnych i brak kompatybilności sprzętu.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli odstępuje od formułowania uwag i wniosków pokontrolnych.

⁴¹ Dalej: WZD MOSG - komórka podległa MOSG.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury w Szczecinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Szczecin, 11 grudnia 2024 r.

Kontrolerzy
Krzysztof Zawadzki
Starszy inspektor kontroli państwowej
/podpisano elektronicznie/

Jarosław Tarasewicz
Specjalista kontroli państwowej
/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie
Dyrektor
z up. Bogusław Wójcik
p.o. wicedyrektor Delegatury
/podpisano elektronicznie/